

15. Понятие о принципах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.литке.pdf/vuz/gp/1_4.html
16. Джексон П. Введение в экспертные системы : пер. с англ. : учеб. пособ. / П.Джексон. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2001. – 624 с.
17. Экспертна система [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.pharmacypedia.com.ua/article/2318/ekspertna-sistema>
18. Сурыгин А. И. Основы теории обучения на неродном для учащихся языке / А.И.Сурыгин. – СПб. : Златоуст, 2000. – 233 с.
19. Шаталова Н. П. Азбука конструктивного обучения : монография / Н.П.Шаталова. – Красноярск : ООО “Научно-инновационный центр”, 2011. – 204 с.

Анотація

У статті вперше виокремлено систему психологічних принципів (*мотивації; поетапного формування навичок і умінь; врахування індивідуально-психологічних особливостей особистості учня; врахування адаптаційних процесів; розв'язання задач шляхом розслідування*) на основі яких треба здійснювати проектування педагогічних технологій навчання, що базуються на експертних навчальних системах, а також дано гносеологічне обґрунтування цієї системи принципів. Показано, що виділена система принципів подає психологічну складову у новому *експертно-навчальному підході*, який засновано на знаннях експертів та інформаційних технологіях навчання.

Ключові слова: педагогічні технології навчання, експертна навчальна система, психологічні принципи, проектування.

Аннотация

В статье впервые выделена система психологических принципов (*мотивации; поэтапного формирования навыков и умений, учета индивидуально-психологических особенностей личности ученика, учета адаптационных процессов; решения задач путем расследования*) на основе которых необходимо осуществлять проектирование педагогических технологий обучения, основанных на экспертных обучающих системах, а также дано гносеологическое обоснование этой системы принципов. Показано, что выделенная система принципов представляет психологическую составляющую в новом *экспертно-обучающем подходе*, основанном на знаниях экспертов и информационных технологиях обучения.

Ключевые слова: педагогические технологии обучения, экспертная обучающая система, психологические принципы, проектирование.

Summary

In this article there have been defined the system of psychological principles (*motivation, gradual formation of skills and abilities, taking into account individual psychological characteristics of the individual student, taking into account the adaptive processes of solving problems through investigation*) on the basis of which it is necessary to carry out the design pedagogical technologies based on expert training systems.

Key words: educational technology training, expert training system, psychological principles of design.

УДК 372.8 “19”

Р. Р. Шидула,
доцент
(Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука)

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ПРОРОДНИЧОГО МУЗЕЮ В МІЖНАРОДНОМУ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА

Постановка проблеми. У роки незалежності України відбувається процес модернізації освітньої галузі, зумовлений глобалізацією та євроінтеграцією. Сучасне суспільство потребує принципово нового підходу до організації навчального процесу. На основі концепції

модернізації здійснюється перехід до системи освіти, що відповідає сучасним запитам людини, суспільства та держави, потребам інноваційного розвитку та міжнародним обов'язкам України у сфері освіти. В указі Президента України про Національну доктрину розвитку освіти написано: “Необхідно істотно зміцнити навчально-матеріальну базу, здійснити комп'ютеризацію навчальних закладів, впровадити інформаційні технології, забезпечити ефективну підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, запровадити нові економічні та управлінські механізми розвитку освіти. Усі ці проблеми потребують першочергового розв'язання” [10].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У ході написання статті нами було опрацьовано наукові розвідки про використання засобів природничих музеїв у процесі фахової підготовки вчителів в галузі природознавства в сучасних умовах модернізації освітньої галузі України. Так, методику навчання та виховання студентів-біологів Луганського національного університету імені Т. Шевченка засобами природничого музею представлено в книзі А. Климова, В. Курила “Луганський національний університет імені Т. Шевченка: історія, сьогодення, перспективи” [5]. Специфіка виготовлення зоологічних наочних посібників та наукових колекцій була об'єктом наукових пошуків О. Пахомова [8]. Використання колекції зоологічного музею Ужгородського національного університету при навчанні майбутніх вчителів у галузі природознавства досліджував Ф. Куртяк [6].

Використання засобів музейної педагогіки також висвітлено в дисертаційних роботах таких учених, як Є. Акуліч, Т. Белофастова, О. Введенський, А. Гіль, Л. Іменнова, А. Ключіна, Н. Кузнєцова, М. Кулакова, Ф. Кушнір, І. Медведєва, Т. Понамарєва, В. Снагощенко, Г. Шалфицька, В. Шведов.

Метою статті є здійснити аналіз упровадження засобів природничого музею, заснованого Р. Шикуюло, у Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука.

Виклад основного матеріалу. Новаторські форми та методи навчання із застосуванням засобів музейної педагогіки при фаховій підготовці майбутніх учителів у галузі природознавства застосовуються у вишах Рівненщини, зокрема викладачами Рівненського державного гуманітарного університету та Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука.

Діяльність природничого музею при Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука є вагомю: він користується особливою популярністю не лише серед студентської молоді, школярів, а й вихованців дитячих садочків та усіх мешканців міста і навіть області.

Особливості використання засобів природничого музею Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука у формуванні наукового світогляду майбутніх учителів у галузі природознавства, виховання в підростаючого покоління екологічної свідомості, специфіка використання експонатів природничого

музею з метою вдосконалення педагогічної майстерності вчителів шкіл Рівненщини регулярно висвітлюється в засобах масової інформації. Так, матеріали про використання експонатів музею, зібраних у різних географічних зонах (Африка, Пд. Америка, Пд.-Сх. Азія, Індонезія, Пн. Європа), подано у всеукраїнських, обласних газетах, міських тижневиках [2].

Методика проведення занять з майбутніми вчителями в галузі природознавства на базі зоологічного музею Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука та пізнавальних екскурсій для мешканців міст та сіл регіону систематично висвітлюється в телепередачах різних каналів України ("1+1", "ICTV") та області ("СТБ", "РТБ", "Рівне 1") та радіомовленні (Рівне ФМ) [9].

Зазначимо, що на базі досліджуваного нами музею щоквартально проводяться науково-практичні семінари для слухачів Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Високу оцінку діяльності музею подано в науковій розвідці І. Шидловського "Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України" [3, с. 82] та збірнику наукових праць Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука "Психолого-педагогічні основи гуманізації навчання у навчально-виховного процесу у школах та ВНЗ". У статті "Природничо-географічний факультет МЕНУ імені академіка Степана Дем'янчука: історія, сьогодення та перспективи розвитку" автор А. Калько пояснив важливу роль навчального музею у фаховій підготовці майбутніх учителів у галузі природознавства: "Гордістю факультету є унікальний зоологічний музей, сформований доцентом кафедри біології Р. Шижуюлою... Експозиція музею – це результат багаторічної кропіткої праці та затрачених зусиль і коштів. За 30 років Р. Шижуюла зібрав понад 2500 екземплярів рідкісних тварин... Експонати колекції використовуються у лекційних, практичних та лабораторних заняттях студентів, що дозволяє досягнути максимальної ефективності навчального процесу засобами музейної педагогіки" [3].

Зазначимо, що перші колекції (комахи) музею були зібрані в 1985 році. Навчальний природничий музей Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука засновано на багаторічних зборах, представлених у колекціях доцента кафедри біології Р. Шижуюли.

Умовно можна поділити засоби природничого музею Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука на п'ять категорій: 1) графічні (фотографії тварин та середовища їх мешкання, таблиці, плакати); 2) експозиційні коробки та опудала тварин; 3) консервовані об'єкти, 4) аудіовізуальні засоби навчання (авторські відеопосібники, CD-носії, навчальні фільми); 5) навчально-методична література.

До першої категорії (графічні зображення) належать фотографії різних екосистем світу. Для кращого сприйняття студентами всі фотографії, представлені в музеї, кольорові, великі за розмірами (формат А1). Розміщені вони по всьому периметру навчального музею-аудиторії. Наприклад, до цієї групи належать фотографічні зображення Капібари,

Словової черепахи, Крокодилового кайману. Значний науковий та пізнавальний інтерес у майбутніх учителів у галузі природознавства викликають фотографії, на яких зображено побут аборигенів, ландшафти різних кліматичних зон та географічних областей.

До другої категорії належать експозиційні коробки та опудала тварин, які використовуються під час вивчення таких предметів, як “Зоологія”, “Ентомологія”, “Еволюційне вчення”, “Методика навчання біології” та інших.

Педагогічним надбанням-новаторством вважаємо вироблення автором Р. Шикуюлю власної методики оформлення експозиційних коробок для демонстрування їх майбутнім учителям у галузі природознавства. Авторська модель укладання експозиційних коробок базується на такій схемі: коробка – фотографія – об’єкт. В основі настінної демонстраційної коробки використовується дерев’яний каркас зі скляною передньою стінкою (якщо для фіксації натурального об’єкта використовується ентомологічна булавка, то дно коробки слід викласти пінопластом). Дно коробки закриває кольорова фотографія природного середовища, в якому існує живий організм. На фотографії розміщено текстову інформацію: положення виду згідно правил міжнародної систематики та карта ареалу поширення представленого виду тварин. Основу демонстраційної коробки становить засушена або фіксована в розчині тварина.

До третьої категорії експонатів, представлених у природничому музеї Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем’янчука, ми віднесли консервовані об’єкти. У цю категорію наочності входять ємності об’ємом від 0,2 л до 3,0 л з зафіксованими організмами, заповнені розчином формаліну або спирту. Кожен експонат має свою інформаційну етикетку, на якій вказано систематичне положення виду тварини за міжнародними правилами та її ареал.

До четвертої категорії належать аудіовізуальні засоби навчання. При проведенні лекційних та практичних занять, навчальних екскурсій використовуються відеопосібники, розроблені доцентом кафедри біології Р. Шикуюлю. Матеріали відеопосібників відображають експедиційну роботу з вивчення флори та фауни віддалених регіонів планети. Позитивним аспектом аудіовізуальних засобів є подача в них не лише фрагментів про життя аборигенів, флору та фауну різних природних зон, а й супровід їх звуковим та текстовим науковим коментарем. Останній подає міжнародну видову назву тварини, написану латинською мовою, її ареал, історичний коментар, географічні та статистичні дані, відомості про політичний устрій країни тощо. Загалом для фахової підготовки майбутніх учителів у галузі природознавства автором розроблено 10 науково-популярних навчальних фільмів, серед яких “Африканські пустелі”, “Індонезія”, “Галапагоські острови”, “Карибські острови”. До кожного DVD-диску автором розроблено оригінальну поліграфічну вставку, у якій дано інформацію про зміст навчального аудіовізуального засобу. Значимо, що всі розроблені посібники затверджені та рекомендовані до використання Вченою радою Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем’янчука (Протокол № 6 від 28.01. 2016 р.)

До п’ятої категорії засобів природничого музею, що функціонує на

базі університету, ми віднесли наукову та навчально-методичну літературу (словники біологічних термінів, анатомічні атласи, географічні атласи, карти поширення тварин, енциклопедії тварин та рослин, "Червоні книги", наукові праці вчених-біологів та педагогів різних епох, методичні рекомендації, тестові завдання для учнів, навчальні програми для шкіл тощо). Ці засоби використовуються не лише під час аудиторних занять, а й у процесі самопідготовки майбутніх учителів у галузі природознавства.

Аналіз навчальних досягнень студентів засвідчив, що рівень знань із дисциплін природничого циклу значно підвищується за умови систематичного використання викладачами засобів музейної педагогіки.

Висновки та перспективи подальших пошуків. Здійснений нами аналіз засвідчив, що в останні роки відбувається процес модернізації освітньої галузі, у контексті якого здійснюється вдосконалення засобів музейної педагогіки та, відповідно, методики викладання в галузі природознавства з використанням колекцій природничого музею у фаховій підготовці майбутніх учителів. Прикладом оновлення навчального процесу завдяки використанню засобів музейної педагогіки, може слугувати діяльність природничого музею в Міжнародному економіко-гуманітарному університеті, на базі якого викладачі ВНЗ мають змогу використовувати новітні технології навчання.

У подальшому постає необхідність детального вивчення роботи інших природничих навчальних музеїв України та зарубіжжя, оскільки використання потенціалу музейного середовища сприяє підвищенню професійної компетенції майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія Ф. Брокгауза та І. Єфрона [Електронний ресурс] – Режим доступу: gatchina3000.ru/brockhaus-and-efron-enc. – Дата використання – 23.12.2015 р.
2. Замлинний О. Кунсткамера рівненського біолога / О. Замлинний // Рівне експрес . – від 9 лютого 2012 року. – № 6 (776). – С. 1, 4.
3. Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України / за ред. Й. В. Царика / Гор Шидловський. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 112 с.
4. Калько А. Д. Природничо-географічний факультет МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука: історія, сьогодення та перспективи розвитку / А. Д. Калько // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: збірник наукових праць. – № 2 (14). – Рівне : РВЦ МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2015. – С. 75- 84
5. Климов А. О. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Історія, сьогодення, перспективи / А. О. Климов, В. С. Курило. – Луганськ : Альма-Матер, 2006. – 120 с.
6. Куртяк Ф. Ф. Плазуни Закарпатської області: аналіз колекції Зоологічного музею Ужгородського національного університету / Ф. Ф. Куртяк, І. В. Білинець // Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Сер. біологія. – 2009. – Вип. 25. – С. 137–145.
7. Корнійчук М. Кунсткамера природи Ростислава Шикиули виросла в зоомузей / М. Корнійчук // 7 днів. – від 24 листопада 2011 року. – № 48 (934). – С. 9
8. Пахомов О.Є. Виготовлення зоологічних наочних посібників та наукових колекцій: навч. посіб. / О. Є. Пахомов, Ю. Л. Кульбачко. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2006. – 318 с.
9. Преподаватель-биолог воюет в АТО и собрал уникальную коллекцию – Чрезвычайные новости. ИТОГИ, 25.10 https://www.youtube.com/watch?v=2U58Ai_TyF0. – Дата використання – 26.02.2016 р.
10. Указ президента України про Національну доктрину розвитку освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Дата використання – 26.02.2016 р.
11. Хоменко В. Кунсткамера Ростислава Шикиули / В. Хоменко // Голос України від . – 11 грудня 2003 року . – № 236 (3236). – С. 15

Анотація

Охарактеризовано природничий музей, який діє на базі Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне). Описано методику використання музейних експонатів у фаховій підготовці майбутніх учителів у галузі природознавства.

Ключові слова: музей, природа, методика, студенти, навчання, засоби природничого музею.

Аннотация

Охарактеризован естественно-научный музей, который действует на базе Международного экономико-гуманитарного университета имени академика Степана Демьянчука (г. Ровно). Описана методика использования музейных экспонатов в профессиональной подготовке будущих учителей в области природоведения.

Ключевые слова: музей, природа, методика, студенты, обучение, средства естественно-научного музея.

Summary

The Museum of Natural History resources in the Private Higher Education Establishment "Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities" (the city of Rivne) are learned. The method of using the museum exhibits in the professional training of future teachers in Natural science is shown.

Key words: museum, nature, methods, students, resources of the Natural History Museum.

УДК 378.147:37.035.6

І. Ф. Шумілова,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний педагогічний
університет)

**САМООСВІТА СТУДЕНТІВ З ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ
ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Актуальність дослідження. Практика вищої педагогічної школи вимагає розв'язання проблеми формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як одного з провідних факторів забезпечення їх фахової підготовки. Результати проведених нами опитувань 745 студентів і магістрантів вищих навчальних педагогічних закладів підтверджують незадовільний стан сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Так, переважна більшість респондентів (63 %) не мали чіткого уявлення про її суть, не розуміли роль, місце і значення в формуванні особистості майбутнього вчителя; характеризуючи суть загальнокультурної компетентності, більшість респондентів визначають загальну культуру особистості з позиції спільних педагогічних рис майбутнього вчителя-гуманітарія, таких, як педагогічна спрямованість, мотиви вибору педагогічної діяльності. Більшість респондентів з поняттям „культура” пов'язують: найкращі матеріальні й духовні перетворення створені людством у процесі життєдіяльності – 39, 52%; культура поєднує в собі вирішення питань науки, освіти, виховання, моралі, етики – 27,38%; вихованість людини – 19,60%; розуміння й усвідомлення людьми моральних, естетичних цінностей – лише 14,50%.